**Wymagania edukacyjne z geografii dla klasy 5**
**oparte na *Programie nauczania geografii w szkole podstawowej – Planeta Nowa* autorstwa Ewy Marii Tuz i Barbary Dziedzic; Edycja 2024**

| Wymagania na poszczególne oceny | | | | |
|---|---|---|---|---|
| **na ocenę dopuszczającą** | **na ocenę dostateczną** | **na ocenę dobrą** | **na ocenę bardzo dobrą** | **na ocenę celującą** |
| **1. Mapa Polski** | | | | |
| Uczeń:<br>• wyjaśnia znaczenie terminów: *mapa*, *skala*, *legenda mapy*<br>• wymienia elementy mapy<br>• wyjaśnia znaczenie terminów: *wysokość bezwzględna*, *wysokość względna*<br>• odczytuje wysokość bezwzględną obiektów na mapie poziomicowej<br>• podaje nazwy barw stosowanych na mapach hipsometrycznych<br>• wymienia różne rodzaje map<br>• odczytuje informacje z planu miasta | Uczeń:<br>• odczytuje za pomocą legendy znaki kartograficzne na mapie<br>• stosuje legendę mapy do odczytania informacji<br>• odczytuje skalę mapy<br>• rozróżnia rodzaje skali<br>• oblicza wysokość względną na podstawie wysokości bezwzględnej odczytanej z mapy<br>• odczytuje informacje z mapy poziomicowej i mapy hipsometrycznej<br>• wyszukuje w atlasie przykłady map: ogólnogeograficznej, krajobrazowej, turystycznej i planu miasta | Uczeń:<br>• rozróżnia na mapie znaki punktowe, liniowe i powierzchniowe<br>• rysuje podziałkę liniową<br>• wyjaśnia, dlaczego każda mapa ma skalę<br>• oblicza odległość na mapie wzdłuż linii prostej za pomocą skali liczbowej<br>• wyjaśnia, jak powstaje mapa poziomicowa<br>• wyjaśnia różnicę między obszarem nizinnym, wyżynnym a obszarem górskim<br>• wyjaśnia różnicę między mapą ogólnogeograficzną a mapą krajobrazową<br>• przedstawia sposoby orientowania mapy w terenie | Uczeń:<br>• dobiera odpowiednią mapę w celu uzyskania określonych informacji geograficznych<br>• przekształca skalę liczbową na mianowaną i podziałkę liniową<br>• oblicza odległość w terenie za pomocą skali liczbowej<br>• oblicza odległość w terenie za pomocą podziałki liniowej<br>• oblicza długość trasy złożonej z odcinków za pomocą skali liczbowej<br>• rozpoznaje przedstawione na mapach poziomicowych formy terenu<br>• rozpoznaje formy ukształtowania powierzchni na mapie hipsometrycznej<br>• omawia zastosowanie map cyfrowych<br>• podaje różnice między mapą turystyczną a planem miasta | Uczeń:<br>• posługuje się planem miasta w terenie<br>• podaje przykłady wykorzystania map o różnej treści<br>• analizuje treść map przedstawiających ukształtowanie powierzchni Polski<br>• czyta treść mapy lub planu najbliższego otoczenia szkoły, odnosząc je do obserwowanych w terenie elementów środowiska geograficznego<br>• projektuje i opisuje trasę wycieczki na podstawie mapy turystycznej lub planu miasta |
| **2. Krajobrazy Polski** | | | | |
| Uczeń:<br>•wyjaśnia znaczenie terminu *krajobraz*<br>•wymienia składniki krajobrazu<br>•wymienia elementy krajobrazu najbliższej okolicy | Uczeń:<br>•podaje różnicę między krajobrazem naturalnym a krajobrazem kulturowym | Uczeń:<br>•charakteryzuje pasy rzeźby terenu w Polsce | Uczeń:<br>• dokonuje oceny krajobrazu najbliższego otoczenia szkoły | Uczeń:<br>•proponuje zmiany w zagospodarowaniu terenu najbliższej okolicy |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| •wymienia pasy rzeźby terenu Polski<br>•wskazuje na mapie Wybrzeże Słowińskie<br>•wymienia elementy krajobrazu nadmorskiego<br>•wymienia główne miasta leżące na Wybrzeżu Słowińskim<br>•wymienia po jednym przykładzie rośliny i zwierzęcia charakterystycznych dla Wybrzeża Słowińskiego<br>•wskazuje na mapie Pojezierze Mazurskie<br>•odczytuje z mapy nazwy największych jezior na Pojezierzu Mazurskim<br>•wskazuje na mapie pas Nizin Środkowopolskich oraz Nizinę Mazowiecką<br>•wskazuje na mapie największe rzeki przecinające Nizinę Mazowiecką<br>•wskazuje na mapie największe miasta Niziny Mazowieckiej<br>• podaje nazwę parku narodowego leżącego w pobliżu Warszawy<br>•określa położenie Warszawy na mapie Polski<br>•wymienia najważniejsze obiekty turystyczne Warszawy<br>•wskazuje na mapie pas Wyżyn Polskich i Wyżynę Śląską<br>•wskazuje na mapie największe miasta na Wyżynie Śląskiej<br>•wskazuje na mapie Polski Wyżynę Lubelską<br>•wymienia gleby i główne uprawy Wyżyny Lubelskiej<br>•określa na podstawie mapy Polski położenie Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej<br>•podaje nazwę parku narodowego leżącego na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej | •określa położenie najbliższej okolicy na mapie Polski<br>•przedstawia główne cechy krajobrazu nadmorskiego na podstawie ilustracji<br>•omawia cechy krajobrazu Pojezierza Mazurskiego<br>•wymienia atrakcje turystyczne Pojezierza Mazurskiego<br>•przedstawia cechy krajobrazu Niziny Mazowieckiej<br>•wymienia atrakcje turystyczne Niziny Mazowieckiej<br>•opisuje cechy krajobrazu wielkomiejskiego<br>•wymienia główne cechy krajobrazu miejsko-przemysłowego Wyżyny Śląskiej<br>•przedstawia cechy krajobrazu rolniczego Wyżyny Lubelskiej<br>•omawia cechy krajobrazu Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej na podstawie ilustracji<br>•wymienia dwa przykłady roślin charakterystycznych dla Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej<br>• wskazuje na mapie najwyższe szczyty Tatr<br>•wymienia cechy krajobrazu wysokogórskiego<br>•omawia cechy pogody w górach<br>•wymienia atrakcje turystyczne Tatr | •opisuje krajobraz najbliższej okolicy w odniesieniu do pasów rzeźby terenu<br>•opisuje wpływ wody i wiatru na nadmorski krajobraz<br>•przedstawia sposoby gospodarowania w krajobrazie nadmorskim<br>•przedstawia wpływ lądolodu na krajobraz pojezierzy<br>•omawia cechy krajobrazu przekształconego przez człowieka na Nizinie Mazowieckiej<br>•przedstawia najważniejsze obiekty dziedzictwa kulturowego w stolicy<br>•omawia znaczenie węgla kamiennego na Wyżynie Śląskiej<br>•omawia na podstawie ilustracji powstawanie wąwozów lessowych<br>•charakteryzuje czynniki wpływające na krajobraz rolniczy Wyżyny Lubelskiej<br>•charakteryzuje na podstawie ilustracji rzeźbę krasową i formy krasowe Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej<br>•opisuje na podstawie ilustracji piętra roślinności w Tatrach | pod względem jego ładu i estetyki zagospodarowania<br>•porównuje na podstawie mapy Polski i ilustracji rzeźbę terenu w poszczególnych pasach<br>•wyjaśnia na podstawie ilustracji, jak powstaje jezioro przybrzeżne<br>•wymienia obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Wybrzeża Słowińskiego oraz wskazuje je na mapie<br>•wyjaśnia znaczenie turystyki na Wybrzeżu Słowińskim<br>•charakteryzuje najważniejsze obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego na Nizinie Mazowieckiej<br>•opisuje zabudowę i sieć komunikacyjną Warszawy<br>•omawia atrakcje turystyczne na Szlaku Zabytków Techniki<br>• opisuje za pomocą przykładów rolnictwo na Wyżynie Lubelskiej<br>•opisuje najważniejsze obiekty dziedzictwa kulturowego Wyżyny Lubelskiej<br>•charakteryzuje na podstawie mapy atrakcje turystyczne Szlaku Orlich Gniazd<br>•przedstawia argumenty potwierdzające różnicę w | •prezentuje projekt planu zagospodarowania terenu wokół szkoły<br>•przygotowuje prezentację multimedialną na temat Wybrzeża Słowińskiego z uwzględnieniem elementów krajobrazu naturalnego i kulturowego<br>•przedstawia zróżnicowanie krajobrazu krain geograficznych w pasie pojezierzy na podstawie mapy<br>•analizuje na podstawie dodatkowych źródeł informacji oraz map tematycznych warunki rozwoju rolnictwa na Nizinie Mazowieckiej<br>•planuje na podstawie planu miasta wycieczkę po Warszawie<br>•przedstawia pozytywne i negatywne zmiany w krajobrazie Wyżyny Śląskiej wynikające z działalności człowieka<br>•analizuje na podstawie dodatkowych źródeł informacji oraz map tematycznych warunki sprzyjające rozwojowi rolnictwa na Wyżynie Lubelskiej |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| •podaje nazwy zwierząt żyjących w jaskiniach na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej<br>•określa na podstawie mapy położenie Tatr<br>•wskazuje na mapie Tatry Wysokie i Tatry Zachodnie | | | krajobrazie Tatr Wysokich i Tatr Zachodnich<br>•opisuje dziedzictwo przyrodnicze Tatr | •przedstawia historię zamków znajdujących się na Szlaku Orlich Gniazd<br>•wyjaśnia negatywny wpływ turystyki na środowisko Tatr |
| **3. Lądy i oceany** | | | | |
| Uczeń:<br>•wskazuje na globusie i mapie świata bieguny, równik, południk zerowy i 180°, półkule, zwrotniki i koła podbiegunowe<br>•wymienia nazwy kontynentów i oceanów oraz wskazuje ich położenie na globusie i mapie<br>•wymienia największych podróżników biorących udział w odkryciach geograficznych | Uczeń:<br>•wyjaśnia, co to są siatka geograficzna i siatka kartograficzna<br>•wskazuje główne kierunki geograficzne na globusie<br>•porównuje powierzchnię kontynentów i oceanów na podstawie diagramów<br>•wskazuje akweny morskie na trasach pierwszych wypraw geograficznych | Uczeń:<br>•podaje przyczyny odkryć geograficznych<br>•wskazuje na mapie wielkie formy ukształtowania powierzchni Ziemi i akweny morskie na trasie wyprawy geograficznej Marca Polo<br>•opisuje na podstawie mapy szlaki wypraw Ferdynanda Magellana i Krzysztofa Kolumba | Uczeń:<br>•określa na globusie i mapie położenie punktów, kontynentów i oceanów na kuli ziemskiej<br>•opisuje podróże odkrywcze w okresie od XVII w. do XX w. | Uczeń:<br>•oblicza różnicę wysokości między najwyższym szczytem na Ziemi a największą głębią w oceanach<br>•przedstawia znaczenie odkryć geograficznych |
| **4. Krajobrazy świata** | | | | |
| Uczeń:<br>•wyjaśnia znaczenie terminu *pogoda*<br>•wymienia składniki pogody<br>•wyjaśnia znaczenie terminu *klimat*<br>•wymienia na podstawie mapy tematycznej strefy klimatyczne Ziemi<br>•wymienia na podstawie ilustracji strefy krajobrazowe Ziemi<br>•wskazuje na mapie strefy wilgotnych lasów równikowych oraz lasów liściastych i mieszanych strefy umiarkowanej<br>•podaje nazwy warstw wilgotnego lasu równikowego i wskazuje te warstwy na ilustracji | Uczeń:<br>•wyjaśnia różnicę między pogodą a klimatem<br>• odczytuje z klimatogramu temperaturę powietrza i wielkość opadów atmosferycznych w danym miesiącu<br>•wymienia typy klimatów w strefie umiarkowanej<br>•omawia na podstawie mapy stref klimatycznych i klimatogramów klimat strefy wilgotnych lasów | Uczeń:<br>• wskazuje na mapie klimatycznej obszary o najwyższej oraz najniższej średniej rocznej temperaturze powietrza<br>• wskazuje na mapie klimatycznej obszary o największej i najmniejszej rocznej sumie opadów<br>• porównuje temperaturę powietrza i opady atmosferyczne w klimacie morskim i kontynentalnym | Uczeń:<br>•oblicza średnią roczną temperaturę powietrza<br>•oblicza różnicę między średnią temperatura powietrza w najcieplejszym miesiącu i najzimniejszym miesiącu roku<br>•oblicza roczną sumę opadów<br>•prezentuje przykłady budownictwa, sposoby gospodarowania i zajęcia mieszkańców stref wilgotnych | Uczeń:<br>•przedstawia zróżnicowanie temperatury powietrza i opadów atmosferycznych na Ziemi na podstawie map tematycznych<br>•omawia wpływ człowieka na krajobrazy Ziemi<br>•porównuje wilgotne lasy równikowe z lasami liściastymi i mieszanymi strefy umiarkowanej pod względem klimatu, roślinności i świata zwierząt |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| • rozpoznaje rośliny i zwierzęta typowe dla lasów równikowych oraz lasów liściastych i mieszanych<br>• wyjaśnia znaczenie terminów: *sawanna*, *step*<br>• wskazuje na mapie strefy sawann i stepów<br>• wymienia gatunki roślin i zwierząt charakterystyczne dla sawann i stepów<br>• wyjaśnia znaczenie terminu *pustynia*<br>• wskazuje na mapie obszary występowania pustyń gorących i pustyń lodowych<br>• rozpoznaje rośliny i zwierzęta charakterystyczne dla pustyń gorących i pustyń lodowych<br>• wskazuje na mapie położenie strefy krajobrazów śródziemnomorskich<br>• wymienia na podstawie mapy państwa leżące nad Morzem Śródziemnym<br>• rozpoznaje rośliny i zwierzęta charakterystyczne dla strefy śródziemnomorskiej<br>• wymienia gatunki upraw charakterystycznych dla strefy śródziemnomorskiej<br>• wyjaśnia znaczenie terminów: *tajga*, *tundra*, *wieloletnia zmarzlina*<br>• wskazuje na mapie położenie stref tajgi i tundry<br>• rozpoznaje gatunki roślin i zwierząt charakterystyczne dla tajgi i tundry<br>• wskazuje na mapie Himalaje<br>• wymienia charakterystyczne dla Himalajów gatunki roślin i zwierząt | równikowych oraz klimat strefy lasów liściastych i mieszanych<br>• omawia na podstawie ilustracji warstwową budowę lasów strefy umiarkowanej<br>• wyjaśnia znaczenie terminów: *preria*, *pampa*<br>• omawia charakterystyczne cechy klimatu stref sawann i stepów<br>• opisuje na podstawie ilustracji świat roślin i zwierząt pustyń gorących i pustyń lodowych<br>• wymienia cechy charakterystyczne klimatu śródziemnomorskiego<br>• wymienia obiekty turystyczne w basenie Morza Śródziemnego<br>• wymienia charakterystyczne cechy klimatu stref tajgi i tundry<br>• wskazuje na mapie położenie najwyższych łańcuchów górskich innych niż Himalaje<br>• charakteryzuje krajobraz wysokogórski w Himalajach<br>• opisuje świat roślin i zwierząt w Himalajach | • wymienia kryteria wydzielania stref krajobrazowych<br>• przedstawia na podstawie ilustracji układ stref krajobrazowych na półkuli północnej<br>• charakteryzuje warstwy wilgotnego lasu równikowego<br>• charakteryzuje na podstawie ilustracji krajobrazy sawann i stepów<br>• omawia klimat stref pustyń gorących i pustyń lodowych<br>• omawia rzeźbę terenu pustyń gorących<br>• omawia cechy krajobrazu śródziemnomorskiego<br>• charakteryzuje cechy krajobrazu tajgi i tundry<br>• charakteryzuje na podstawie ilustracji piętra roślinne w Himalajach | lasów równikowych oraz lasów liściastych i mieszanych<br>• porównuje cechy krajobrazu sawann i stepów<br>• omawia przykłady budownictwa i sposoby gospodarowania w strefach pustyń gorących i pustyń lodowych<br>• prezentuje przykłady budownictwa i sposoby gospodarowania w strefie śródziemnomorskiej<br>• porównuje budownictwo i życie mieszkańców stref tajgi i tundry<br>• analizuje zmienność warunków klimatycznych w Himalajach i jej wpływ na życie ludności | • analizuje strefy sawann i stepów pod względem położenia, warunków klimatycznych i głównych cech krajobrazu<br>• przedstawia podobieństwa i różnice między krajobrazami pustyń gorących i pustyń lodowych<br>• opisuje na podstawie dodatkowych źródeł informacji zróżnicowanie przyrodnicze i kulturowe strefy śródziemnomorskiej<br>• porównuje rozmieszczenie stref krajobrazowych na Ziemi i pięter roślinności w górach |